

Lægeplanter i apotekets loft

Glasloftet i Løve Apotekets publikumsrum er dekoreret med en smuk roset med otte lægeplanter.

Fhv. apoteker Sven-Erik Sandermann Olsen udarbejdede i 1992 denne beskrivelse af de enkelte planter.

Den begynder med valmuen foroven i billedet og fortsætter i urets retning.

Rosetten med lægeplanterne.

Afbildningerne måler 60 x 110 cm hver for sig. De er fremstillet i forbindelse med apotekets ombygning i 1853 og er malet på samme type glas, som iøvrigt indgik i loftsbeklædningen. I forbindelse med den seneste ombygning er de otte planteafbildninger blevet nænsomt rensat.

Planterne

1. Valmue [Papaver]

Valmuefamilien

Valmuen er en af vore ældste kulturplanter. Måske er den først anvendt som levnedsmiddel; man ristede frøene [birkes] og kogte dem med honning. Som lægemiddel har den været anvendt på utallige måder, det gælder alle dele af planten. Den indtørrede mælkesaft, som fås ved snit i umodne kapsler, kaldes opium. Det vigtigste stof i opium er morfin, hvis smertestillende og søvndyssende virkning »til vilde og wrolige mennesker« har været udnyttet i århundreder. Tidligt var man opmærksom på rusvirkningen, som man dæmpede ved at blande opium med en mængde andre stoffer. I nyere tid har man udviklet andre stoffer med morfin som udgangsmateriale, hvad der har ført til bedre smertestillende midler, men også medført udvikling af kraftigere og farligere narkotika, til stor ulykke for menneskeheden. Den afbildede plante er ikke opiumsvalmuen, men en anden valmueart, som har samme virkning, dog noget svagere.

2. Iris [Iris]

Irisfamilien

Både den gule og den blå iris finder vi vildtvoksende i Danmark. På grund af rodens [jordstænglens] lighed med kalmus og dens violagtige lugt har den i folkemedicinen været anset som en

slags universallægemediel, som »den gemeene Mand«, der heller ikke dengang havde råd til at gå på apoteket, kunne anvende mod allehånde sygdomme, lige fra fjernelse af fregner til helbredelse af kræftsår.

Nulevende generationer har kun oplevet den som afglattede stykker af roden som en »bidering« til småbørn under tandbrud [violrod].

3. Læge-Alant [Inula]

Kurvblomstfamilien

En smuk gulblomstret kurvblomst med flere arter i Danmark. Roden har en krydret lugt og en bitter smag, har været anvendt som krydderi og anvendes endnu som ingrediens i mange bittere. Dens indhold af hostedæmpende stoffer synes fastslået, men anvendes næppe mere, selv om man har kunnet få den på apoteket indtil fornylig.

I middelalderen blev den meget anvendt som fosterfordrivende middel og mod sygdomme fremkaldt ved hexeri.

For at virkningen kunne indtræde, måtte man dog igennem et stort og kompliceret ritual, som omfattede både adfærd, kirkegang og bønner.

4. Fingerbøl [Digitalis]

Maskeblomstfamilien

Digitalis er udbredt over hele Vesteuropa, i Danmark dog kun forvildet fra dyrkning.

Folkemedicinen har været forsigtig med anvendelsen, da man tidligt blev klar over dens giftighed, så den blev hovedsagelig anvendt ved sårbehandling og var ikke anerkendt af lægerne.

En klog kones middel mod vattersot fik imidlertid en engelsk læge [Withering] til at undersøge planten nærmere, og han nåede frem til erkendelse af plantens fremragende virkning ved hjertesygdomme.

En betingelse er dog, at doseringen kan gøres nøjagtig, enten ved at have kendskab til plantens indhold af virksomme stoffer, eller ved at renfremstille stofferne.

5. Guldblomme eller Volverlei [Arnica]

Kurvblomstfamilien

Planten er udbredt over det meste af den nordlige halvkugle, i Danmark i Jyllands hedeegne, hvor den stærkt gule blomst lyser op. Folkemedicinen har tillagt den alle mulige virkninger, fra

elskovsmiddel til alle former for febersygdomme. Det er interessant, at den gamle urtebogsforfatter Tabernæmontanus fortæller, at i Danzig tager bønderne Volverlei i varmt øl, når de har forløftet sig, altså mod muskelsmerter. Denne anvendelse har holdt sig til vore dage, hvor man endnu kan købe arnikatinktur på apoteket til at gnide sine ømme muskler med.

6. Stormhat eller Venusvogn [Aconitum]

Ranunkelfamilien

Stormhatten er ikke vild i Danmark, men ofte forvildet fra haver.

Blomsten er hjelmformet med en stærk mørkeblå farve. Den spiller ingen rolle i folkemedicinen, da man altid har kendt til dens giftighed. Man har fra Sverige veldokumenterede beretninger om geder og køer, der døde ved at æde en enkelt plante, og kejser Nero skaffede sig af med mange modstandere ved at byde dem et bæger med Stormhat-gift. Den er overordentlig giftig for mennesker, og lægemidler [smertestillende] med aconitin, som har været anvendt, er nu trukket tilbage fra apotekerne.

7. Tobak [Nicotiana]

Natskyggefamilien

Efter Columbus i 1492 havde opdaget Amerika, fulgte talrige beretninger om de indfødtes brug af tobak, både som nydelsesmiddel og som lægemiddel mod mange sygdomme. Patienten blev anbragt i et rum fyldt med tobaksrøg, og når han var helt beruset af den passive rygning, blev han kureret, »idet han i røgen fik de fornemste lægemidler«. Senere udvikledes talrige lægemidler med tobak som væsentligste ingrediens. Nu anvendes tobak ikke mere som lægemiddel, men som nydelsesmiddel er dens dage langt fra talte.

8. Kongelys [Verbascum]

Maskeblomstfamilien

Planten kan man finde overalt i Europa. Den har navn efter den prægtige blomsterstand med gule blomster. Den er anvendt i folkemedicinen i århundreder: En så pragtfuld plante må have mange gode egenskaber. Helt til vore dage har man kunnet få kongelys-blomster på apoteket, som også fremstillede enkelte urte-teblandinger med kongelys. De indeholder en del saponiner, som er slimopløsende stoffer, så en vis virkning på hoste kan godt tilskrives den.